

свега три странице, од којих барем једну у целости заузимају претходно поменути прозни цитати.

Уйоџреба града књига је племените намере и повременог доброг опажања, али слабог реторства, која више представља збирку непенетративних есеја посвећених засебним прозним издањима него концентрисан, фокусиран пројекат који би се ухватио у коштац са захтевном тематиком и обједињеним корпусом текстова. Последњи део књиге, харизматично назван „Зло/употреба града”, једини је део Ђерићевог дела које представља органско и јасно постављено компаративно истраживање (у овом случају различитих имаголошких идентитета у делима модерних новосадских писаца) – али са својих двадесетак страница и овај део остаје великог замаха али малог домета, занимљив читаоцу тек као комплекс занимљивих истраживачких концепата који се, можда, у будућности могу проширити. *Уйоџреба града* уопштено личи тек на зачетак, збирку поставки и претпоставки од којих би могла настати нека напреднија студија. У оваквом облику, књига Зорана Ђерића представља колекцију на тренутке перцептивних, али умногоме неусмерених псеудокритичких текстова који могу бити корисни онима у потпуности непознатим са новијом новосадском прозом. За остале, *Уйоџреба града* остаће полунолти степеник који потенцијално води до много већих ствари.

Милош ЈОЦИЋ

ПЕСНИЦИ РАВНИЦЕ

Антологија *Девеџ боја Банайа*, прир. Драшко Ређеп, „Агора”, Зрењанин 2014

Географија духа је сивар зоиово заумна...

* * *

И после свеџа, Банай нам увек (пре)осијаје.

Драшко Ређеп

Мислим да је Бела Хамваш био тај који је писао о винима говорећи у исто време и о становништву и крају из ког одређено вино потиче. Не могу се са сигурношћу сетити цитата, али Хамваш би написао „у том крају вино окрепљује, чили, даје осећај лакоће и ведрости” или „вина тог краја су горка, опора, тешка као зима”, да би напоследку додао „као и људи одатле”. Луцидну каква јесте, покушајмо да, за потребе овог текста, обрнемо латентну формулу коју нам Хамваш предочава о утицају краја, односно завичаја, на живот и делатност људи и да кажемо да су

људи ти који нам пружају специфичне тонове и боје једног краја. Њихове палете боја, звукова и слика временом постају наша најодређенија знања о том крају, о природи, становништву, темпераментима, обичајима и животним филозофијама људи. Напоследку, рецимо да су песници они *одабрани* међу људима, они којима је могућно да пођу даље од завичаја, да пишу и певају о мотивима из свих крајева света – од кактуса афричких пустиња до црвених корала Суматре, од опорих мириса мимоза медитеранских до чаше вина у париским бистроима – а да притом њихова аура остане најснажније у завичају.

Књига о којој је реч, антологија *Девећ боја Банати*, коју је приредио Драшко Ређеп, сабира у себи песничка искуства деветорице српских песника рођењем из историјске покрајине Баната, а чија стваралаштва су везана за XX век. Песници који су се нашли у овој антологији су: Тодор Манојловић, Жарко Васиљевић, Милош Црњански, Душан Васиљев, Богдан Чиплић, Васко Попа, Мирослав Антић, Вујица Решин Туцић и Војислав Деспотов. Поред тога што је објединитељ песника из Баната, ова књига је и запис-крајпуташ о нашој модерној и савременој књижевности: Манојловићева рецензија књиге Исидоре Секулић из 1913. године је њена почетна тачка, и од ње пратимо књижевни XX век. Од те тачке, пред читаоцем се у *равнодневници* помаља *двојник* Тодора Манојловића, одумируће, меланхолично, помало пародично *гражданско* песништво Жарка Васиљевића, бокорје са *сумајраистичким цвештовима* Милоша Црњанског, *рајни*, експресионистички *крик* Душана Васиљева, немирни, *иџрични* и магичноозбиљни *предмети* Васка Попе, *усамљеничка бомерија* Мирослава Антића, растрзане и *прокажене експерименталне* Вујице Решина Туцића и, напоследку, песничко сазнање о *рошавој лејоши* света Војислава Деспотова. Другим речима, одабране песме у овој антологији у сваком погледу чине карактеристичан колоплет из ризнице ових банатских песника. Међутим, када кажемо *банатских*, не мислимо на песништво о Банату, како би се можда неким брзоплетом учинило имајући у виду наслов књиге; у том локализатору заправо је садржано тек једно редувантно ограничење. Заиста, по одабиру песника и песама закључујемо да је њен састављач при избору имао у виду три одлике: 1) песников изворни, банатски миље; 2) способност да се преко индивидуалног пева о општем, тј. да се од банатског декора и *Weltanschauung*-а крене према војвођанском и светском; 3) квалитет, а самим тим и универзалност самих песама. Тако се од једне потенцијалне завичајне антологије долази до књиге доступне сваком читаоцу, без обзира на регионалне или читалачке преференције и предилекције.

Доказ да су горенаведени критеријуми били примарни при избору можемо видети и у изневеравању претпостављеног броја песама, гледано у односу на књижевни канон. Тако је Милош Црњански, свакако најзначајнији писац у овој антологији, заступљен са 17 песама; више од њега

имају Војислав Деспотов (18), Богдан Чиплић (21) и, као најзаступљенији, Мирослав Антић (24). Ово не би требало узети као ману антологије, напротив: банатска боја Црњанског аутентична је, али и тек једна од девет одабраних прошлога века. Говорећи о тој аутентичности песника, пада у очи да ову антологију, сачињену од уског круга песника, карактерише широка разноликост. Међутим, то је само први, погрешан утисак. У предговору „Двадесети век песничког Баната” Драшко Ређеп истиче неке везе између датих песника које, поред биографских, могу да буду и тематске, мотивске, поетичке, па чак и својеврсни банатски контрапост. Тако нам се можда и најочљивијом чини ратна и песничка биографија Црњанског и Васиљева; песништво Чиплића и Попе међусобно се остварује као песнички дијалог и контрапункт (од Чиплићеве разбокорености до Попине елиптичности); никад до краја прозиран Банаћанин биће осликан у двојницима Манојловића и Антића; и док код Васиљевића постоји пародичан однос према грађанству, Деспотов чини његово радикално наличје. Укратко, те везе су суптилне, танане, некада неприметне, свакако интересантне и вредне пажње; оне заједнички творе *феноменологију једног духа*, која није само географска већ и песничка.

Ниједан од наведених песника није строго везан за Банат. Чак и Душан Васиљев, песник Кикинде и Ченеја, своје најплодније раздобље у стваралаштву имао је у Београду, током неколико месеци боравка. Речима Милоша Црњанског: „Не можете живети двадесет и пет година у иностранству, а после да се осећате Банаћанином.” Мада радикалан, овај исказ могао би да важи за све наведене писце, велике путнике. Зато њихов завичај није само Банат, него су то и топлоснежни врхови српске књижевности.

Ако бих могао да поставим себи питање коме је ова књига намењена, одлучно бих одговорио да је она сачињена за оне који се и сами осећају као путници, истражитељи, песници; за оне који пре спавања желе кроз стихове да чују ветар у сунцокретжутим њивама, да прелете варошице и сеоца са усамљеним црквеним торњем, да у стопу прате споре равничарске реке; ову књигу наменио бих свакоме ко воли поезију мирног неба и ненаметљивог, меланхоличног *Weltschmerz*-а. *И њосле свега, Баначи нам увек (ј)реостјаје.*

Викиџор ШКОРИЋ